

JURNAL

pentru PESHINDIPEA IHTINJELORŢ NATŢRAJE III ESAKTE, ÎN TOATE KLASELE.

BCU Cluj / Centrul Universităţii Cluj

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 35.

(Anul al doilea)

Bucureşti

Sentembrie 22, 1857.

Compendiul. Despre şriamul Murphy. — Sarea. — Petricaniul săl Baniia. — Irienz Ponglar. — Komunikaşii mliingitice miçi

Şriamul Murphy.

Nainto kileva lşni, la etbarkadereul dpr-
meul de fer de la Xameşrg, s'a vşzt o mare
ajitaişne; kęci de la şn wagon a euit şnş omş
d'o mşprime alitade şirantikę, în kît polişariş pşu
akolo pentru vizitaişia pamaoportşilor pasaje-
riilorş, de suaiş, aş şitatş ş'la întrebş de
pamaoportş. Toş vizitii de la fiakre kare aş
stat akolo, s'aş şs în nişioare şure a admira
aşestş fenomen neobişnit, aşekş Şriamul Mur-
phy, ne kındş eul kş ştişe reşe s'a şogoritş
şi s'a dşs la şnş otelş kş şişra lşi. Kındş
aş aşensş în otelş, feşoara Maestşriş de otelş
ş'şea patşlş, kare era în şea mai mare ştrĩto-
pape, şerşindş în otelşlş şş şnş patş destşlş
de mare pentru aşestş konviiş. Darş Murphy a
odixnitş inima otelişrişlş, kęci ia arştatş kş e
în ştare şş doartş şe patşlş şnş şimşlş mor-

telş, fiindş-kş dormindş, eul indoeşte korşulş
lşi în forma şnş arş, înşoe d'a şş şteu
rşi şnş patş în voişşrişle sale, eul este şimşlş la
aşlş felş de poziişne.

Modşlş traişriş aşestş şriamş, este şelş
şrĩtoportş. Demineada, eul şe eşeşeazş în şim-
nastikş şekindş kş maşe de ferş kare le arşkş
în şşş, ka konii şişşri de şşşakş. La prinşş
mşnikş eul ka şnş şriamş şi şeşra şişte
săş şşrie la familiea sa. Murphy este şşkşlş
în Irlanda de şşrinş şşşmanş, kare n'aş aşlş
o mşprime eştraordinarş, niçi şratele şş n'are
proporşieşne şirantikş, darş ştrĩtoşşlş şş (ta-
tşlş mşmei sale.) O'Brien era iarş şnş şriamş
şi şş şşşra d'o mşprime de 9 nişioare! A-
aşestş şantş este întepesantş în şşkşlş de
vedere fizioloşikş, kş şeotşlş şeamşş la ştrĩ-

мошлѣ съ ші нѣ ла пѣринѣ. Пѣнѣ ла вѣрста де 12 ані, Murphy н'а арѣтатѣ ін корпѣл съ нимикѣ де естраординарѣ, дарѣ д'атнчї индатѣ а інченѣтѣ съ креаскѣ интр'ѣнѣ модѣ кѣ тотѣлѣ естраординарѣ, аст-фелѣ кѣ а пѣтѣлѣ чїне-ва принтр'ѣн мїкроскопѣ се обсерве крештереа са не лїе-каре мїнѣлѣ! Акѣмѣ аре елѣ о мѣрїме де 8 нїчїоаре шї 8 долѣрї!

Kindѣ а sositѣ ла Berlin, s'а prezentatѣ ла кѣртеа регалѣ д'аколо. Шїлѣ каре 'л-а възѣтѣ descrie vizita ачѣаста ін модѣлѣ зрїмѣторѣ.» Kindѣ амѣ инпатѣ ін камера лѣї амѣ гѣсїтѣ а-коло знѣ вѣтрїнѣ, не kindѣ зрїашѣлѣ каре шѣдеа не знѣ сказнѣ, ажнѣца кѣ капѣлѣ съ мѣлѣлѣ neste мѣрїмеа ачѣстї вѣтрїнѣ каре а статѣ ін нїчїоаре. Darѣ kindѣ Murphy s'а pїdїkatѣ шї елѣ ін нїчїоаре, пасѣлѣ лѣї ажнѣца ін мїжлокѣлѣ кандѣлавѣрѣлѣї, каре ера атїрнатѣ не таванѣлѣ салонѣ-лѣї. Еѣ м'амѣ шпѣратѣ ла ачѣастѣ vedere; ін мїнѣлѣлѣ ачѣста 'мї-амѣ adѣsѣ amїnte дїн бас-мѣле копїлѣрїѣї мѣле, де зрїашїї каре ера ін старѣ а інгїдї знѣ омѣ кѣ чїзмѣле шї кѣ пѣлѣ-рїѣа са. Darѣ Murphy s'а апропїатѣ де мїне шї кѣ чѣа маї марѣ влїтѣдеѣ 'мї а лїнїштїтѣ инїма. Амѣ възѣтѣ кѣ мїнѣле пѣрта мѣнѣштѣ де placeѣ No: 14. Інсѣ не kindѣ елѣ дїнеа мї-на мѣа ін мѣна лѣї, totѣ ерамѣ ін анкнѣсїтате кѣчї о прѣсїсїне кордїалѣ де ачѣстѣ зрїашѣ, арѣ нѣтеа съ факѣ дїн мїна мѣа настрамѣ; маї кѣ сеамѣ kindѣ 'мї зїчѣа рїзїндѣ, кѣ естѣ ін старѣ съ рї-дїчѣ кѣ лїе-каре мїнѣ 7 маже, адекѣ одатѣ 14 маже! Kindѣ м'а траѣ ла дїнсѣ ка съ мѣ ст-рѣте, атнчї капѣлѣ мѣѣ ажнѣца токмаї ла нас-тѣрѣ чѣлѣ дѣне зрїмѣ дїн жїлетка са; ел' мїа датѣ воѣ де амѣ нѣсѣ пѣлѣрїа не капѣ шї атнчї амѣ възѣтѣ кѣ сїнтѣ ін старѣ а трѣчѣ импрѣснѣ кѣ пѣлѣрїа съѣт съѣдеорѣле, салѣ інтокмаї кѣмѣ знѣ вапор кѣ катѣртѣл съѣ, трѣчѣ де десѣѣтѣл знѣї pod їналѣ. Нѣ почїѣ съ тѣрѣдѣскѣ кѣ ін totѣ тїм-пѣлѣ kindѣ м'ам афлатѣ ін вецїнѣтатеа ачѣстїї зрїашѣ, амѣ fostѣ съѣтѣ о domnїe d'о sїмдїре де снаїма каре нѣ о почїѣ еспрїма; кѣчї ачѣастѣ sїмдїре insocїante totѣ-d'аѣна прївїреа знѣї лѣ-крѣ monstѣosѣ, шї зрїашѣлѣ Murphy естѣ не-рѣшїтѣ о fїндѣ monstѣosѣ. Съ нѣ не зїкѣ чїне-ва кѣ тоѣї стрѣмомїї нонтрїї ераѣ зрїашї; кѣчї ачѣаста нѣе адеѣвѣратѣ. Кеарѣ ачѣї каре аѣ клѣдїтѣ цїрантїчѣ пїрамїде ін Едїнтѣ н'аѣ fostѣ маї марї де кїтѣ зїдарї каре аѣ констѣратѣ Domѣлѣ дїн Колонїа шї палатѣлѣ де іарна а цї-рѣлѣї Никола ла Петресѣвѣрг, лѣкрїндѣ ла знѣ фрїѣ де 30° съѣт нѣлѣ, адекѣ ла знѣ фрїѣ kindѣ снама кѣзїндѣ дїн гѣрѣ, се інгїаѣ не дрѣмѣ нїнѣ н'а ажнѣсѣ ла пѣмїнтѣ.»

«Аша дарѣ естѣ знѣ басмѣ кѣ цѣнерацїонїле рѣчѣдѣнтѣ ераѣ конпѣсе де зрїа шїї, де ачѣеа kindѣгѣсїмѣ ін fїндѣ, naintѣа окїлорѣ нонтрїї

zn asemenea зрїашѣ, не шпѣрѣмѣ кѣ дрѣнтѣ кѣ-вїнтѣ апої врїндѣ неврїндѣ m'амѣ гїндїтѣ: дакѣ а трѣїа парте а оамїенїлор чѣ трѣскѣ нѣ пѣмїнтѣ, арѣ фї ка Murphy, атнчї ар фї здрѣовїтѣ негрѣшїтѣ не чѣлѣ-лаѣте доаѣ пѣрїї шї орї-чѣ гѣвернѣ арѣ фї imposїбїлѣ. Апої кеарѣ тоатѣ fїсїонѣмеа лѣмѣї арѣ фї алѣ-фелѣ. Касѣле, одѣїле шї палатѣрїле трѣѣїа съ фїе ал-фелѣ; кеар вїртѣрїле арѣ трѣѣї съ skїmbѣ мѣрїмеа порцїснѣї лорѣ.»

«Интр'адѣвѣтрѣ зрїашѣлѣ Murphy sїmte ла орї-чѣ пасѣ чѣ фачѣ, кѣ лѣмѣа актѣалѣ нѣе фѣ-кѣтѣ нѣнтрѣ оамѣнї ка дїнсѣлѣ. Scара kindѣ ин-трѣ акасѣ, естѣ амерїнѣат ка съ нѣ'шї снагрѣ капѣ ла зша интрѣрѣї; kindѣ ва съ се зїте прїн фѣрѣстрѣ афарѣ, трѣѣѣ съ deskїзѣ цамѣрїле де съсѣ. Kindѣ съ нѣне ла масѣ, трѣѣѣ съї деа о порцїснѣ ка нѣнтрѣ зѣчѣ алѣї. Darѣ шї органѣле де пѣн-трѣ алѣ ачѣстїї омѣ, трѣѣѣ съ фїе фѣкѣте ал-фелѣ ка ла алѣї оамѣнї. Знѣ корпѣ д'ѣнѣ омѣ обїч-нѣїтѣ, копїнде 30 лїре сънѣе каре цїркѣлѣ ин-тр'о зї 1440 де орї прїн корпѣлѣ омѣлѣї, шї ін ачѣстѣ тїмнѣ съ формѣазѣ ін корпѣлѣ съѣ ка 3 ока венїнѣ. Пѣстѣмѣ дарѣ съ конкїдѣмѣ ла кїте дїмѣнсїонї ачѣсте прѣпорцїснї ажнѣгѣ ін кор-пѣлѣ лѣї Murphy! Kindѣ арѣ фї нѣвлїкѣлѣ знѣї теа-трѣ конпѣсѣ де оамѣнї ка Murphy, атнчї еї шѣзїндѣ ін сала до оперѣ 4 саѣ 5 оре, ар стрїка ін ачѣстѣ тїмнѣї интр'атїта асрѣл сълѣї, ін кїтѣ тоатѣ лампѣле шї лѣмїнѣле театѣрѣлѣї s'арѣ фї стїнсѣ де лїнса оесїгенѣлѣї ін асрѣ, прѣодѣсѣ прїн пѣсѣларѣа пѣлѣмѣнѣлорѣ ачѣсторѣ зрїашї.»

«In fine, m'амѣ интрѣбатѣ: оарѣ креерїле ачѣстїї зрїашѣ естѣ нѣтернїкѣ шї інтѣлѣнтѣ ін дї-мѣнсїснѣ аша де естраординарѣ кѣмѣ сїнтѣ чѣлѣ-лаѣте органѣ алѣ сало?»

«Ла ачѣастѣ интрѣварѣ н'амѣ нѣтѣлѣ съ даѣ знѣ рѣснѣснѣ хотѣрїтѣ. Еспѣрїѣнѣа а арѣтатѣ, кѣ мѣрїмеа інтѣлѣнѣнѣї, нѣ естѣ totѣ-d'аѣна ін армонїа кѣ мѣрїмеа корпѣлѣї. Нонѣлїї інге-лѣнѣїї, нѣ сїнтѣ totѣ-d'аѣна ачѣї кѣ корпѣрї марї. Оамѣнїї марї, нѣ сїнтѣ ачѣї карѣ аѣ нїчїоаре марї.»

«Арѣ фї foapte інтѣресантѣ кѣ Murphy съ се їнсѣоаре ка стрѣмошѣлѣ съ зрїашѣлѣ O'Brien. Е пробавїлѣ ка шї копїї лѣї (ка ал лѣї O'Brien) ворѣ фї d'о мѣрїме обїчнѣїтѣ шї кѣ се ва ін-їмїла шї лѣї ачѣа чѣ s'а їнтїмплатѣ стрѣмо-шѣлѣї съѣ, адекѣ кѣ копїї съї fїїндѣ мїчї kindѣ а врѣїтѣ съ се съїе ла татѣлѣ лорѣ ка съ'лѣ ст-рѣте, трѣѣїа съ се съїе не о скарѣ; саѣ, кѣм се еспрїмѣ знѣ аѣторѣ снарїтѣсѣлѣ: кѣ врїндѣ а съї не ачѣстѣ мѣнтѣ де омѣ, їнчѣнеа дѣне прїнз, ажнѣ-дѣаѣ не цѣнѣкїї сеї, сеара зндѣ аѣ нонтатѣ шї токмаї а доа зї ла прїнсѣ ажнѣца не вїрѣлѣлѣ ачѣстѣї пїрамїде вївантѣ адекѣ не обрѣзѣ. Еатѣ знѣ татѣ інтѣресантѣ!»

Sapea.

IV. *Inflinua sꝑei în ekonomiea animalelorꝑ.*

Amꝑ arꝑtatꝑ che inflinꝑuꝑ mare ape sapea în materiile de kape e kꝑmpꝑsꝑ, în Kimie și în diferite pamꝑri de indꝑstrie, însꝑ și în ekonomia animalelor sapea este din chea maꝑ mare inflinꝑuꝑ; ba inkꝑ nꝑstemꝑ sꝑ zꝑchemꝑ kꝑ între toate materiile neorganice (minerale), sapea ape chea maꝑ mare inflinꝑuꝑ în pꝑgnꝑlꝑ organikꝑ (adekꝑ animale și plante).

Sapea depozitꝑ în sꝑnꝑlꝑ pꝑmintꝑlꝑ, nꝑ pꝑmine akolo în repaosꝑ și neaktivitate, či din kontra, sꝑrmeazꝑ neînchetatꝑ ċirkꝑlaꝑiꝑnea ei în korꝑnꝑlꝑ plante.lorꝑ și animalelorꝑ. Nꝑ nꝑmaꝑ omꝑl se koboarꝑ în pꝑmintꝑ ka sꝑ skoatꝑ sapea din sꝑnꝑlꝑ lꝑi, či și plantele fakꝑ asemeeea inkꝑrsꝑniꝑ; kꝑċi prin pꝑdꝑċinile lor, ele sꝑrꝑ din pꝑmintꝑ sape, o bagꝑ în korꝑnꝑlꝑ lor în stare de solꝑiꝑiꝑne în apꝑ, și aचेastꝑ sape sꝑ denꝑne în formo de kristale în chele lor. Sintꝑ pꝑċine plante kape nꝑ kopꝑndꝑ sape; maꝑ kꝑ seamꝑ în trꝑnkꝑlꝑlꝑ saꝑ liꝑꝑlꝑ și maꝑ în partikꝑlar cereale (bakate) și în zꝑele plante kape kꝑesꝑkꝑ lꝑngꝑ mare, se aflꝑ mꝑitꝑ sape. Asta nꝑo prin inflinꝑuꝑ, kꝑ aचेeste plante sintꝑ borate în sape, din kontra sꝑ vede kꝑ niște leꝑi stabile basate pe natsꝑa intimꝑ a aचेestorꝑ plante, face kꝑ ele sintꝑ salifere (portꝑoare de sape). Dintꝑ aचेeste obserꝑaꝑiꝑne eastꝑ zꝑnꝑ pessitatꝑ importantꝑ nentꝑ agꝑikꝑlꝑtꝑrꝑ adekꝑ, kꝑ daktꝑ zꝑnꝑ pꝑmintꝑ este sꝑrakꝑ în sape, aचेeste plante nꝑ vorꝑ pꝑemi akolo și kꝑ ingꝑrꝑșꝑmintꝑlꝑ chełꝑ maꝑ zꝑnꝑ nentꝑ zꝑnꝑ asemenea pꝑmintꝑ, este sapea.

Darꝑ nꝑ nꝑmaꝑ plantele, či și animalele aꝑ neantꝑratꝑ treꝑzꝑnuꝑ de sape nentꝑ esislinꝑa lorꝑ. Kꝑċi sapea se gꝑsește în toate ċesꝑtꝑrile korꝑnꝑrilorꝑ animale ka și în korꝑnꝑlꝑ omꝑlꝑ. În sꝑkꝑlꝑ stomakꝑlꝑ sꝑł, în bilꝑlꝑ (beninꝑlꝑ) sꝑł, în mꝑșkꝑi sꝑi și kearꝑ în oasere sale, sꝑ gꝑsește sape. În sꝑnꝑele omꝑlꝑ, sapea formoazꝑ chea maꝑ mare parte; kꝑċi între 100 pꝑrꝑi sape inkꝑ maꝑ mꝑlꝑ treꝑzꝑnuꝑ de sape de kꝑitꝑ plantele, și de aचेea vedemꝑ kꝑ sapea este în zꝑaꝑiꝑlꝑ domestikꝑ la toate naꝑiꝑnile, de la chele maꝑ ċivilizate pꝑntꝑ la chele maꝑ barbare. Kearꝑ oamenii chei maꝑ sꝑlbatꝑċi, pꝑekꝑm sintꝑ lokꝑitorii din insꝑla Otaiti kape nꝑaꝑ introdꝑsꝑ inkꝑ pꝑntꝑ akꝑmꝑ sape în bakꝑtꝑrile lorꝑ, kearꝑ ei, zꝑchemꝑ, prin instinktꝑ bagꝑ mꝑnkarea lorꝑ, adekꝑ karnea și peștele în apa de mare kape este sꝑratꝑ. În ċenere, naꝑiꝑni kape sꝑ nꝑtresꝑkꝑ de karne, konsꝑmꝑ maꝑ pꝑċinꝑ sape de

kꝑitꝑ aचेlea kape se nꝑtresꝑkꝑ de plante; kꝑċi în karne kape o mꝑnꝑnkꝑ sꝑ aflꝑ kopꝑinsꝑ o parte din sape de kape aꝑ treꝑzꝑnuꝑ nentꝑ sꝑbꝑsistꝑnꝑa korꝑnꝑlꝑ lorꝑ. Asta darꝑ, vedemꝑ kꝑ nꝑ prin kapꝑiꝑie saꝑ lꝑkonomie oamenii nꝑne sape în bakatele lorꝑ. De aचेea vedemꝑ kꝑ și animalele kape sꝑ nꝑtresꝑkꝑ de plante, aꝑ treꝑzꝑnuꝑ d'o kꝑtime mare de sape. Aचेle dintꝑ însele kape nꝑ sintꝑ domestecite, zꝑmꝑlꝑ în pꝑdꝑri kꝑstꝑndꝑ dꝑne lakꝑri și apꝑ sꝑtꝑtate sꝑrate, și zꝑnde nꝑ, kaktꝑ dꝑne izlaze kape se aflꝑ pe lokꝑri sꝑrate zꝑnde și iarꝑa che kꝑește akolo, este sꝑratꝑ. Darꝑ nentꝑ aचेle dintꝑ însele kape sintꝑ domestecite, este gꝑiꝑa noastꝑrꝑ ka sꝑ le pꝑokꝑrꝑmꝑ sape nentꝑ nꝑtripea lorꝑ. Eastꝑ importantꝑa sꝑrei în agꝑikꝑtꝑrꝑ. Zꝑn chelebrꝑ agꝑikꝑtorꝑ din zꝑele noastꝑre a zꝑisꝑ kꝑ dꝑentꝑ kꝑvintꝑ ka mꝑzlokꝑlꝑ chełꝑ maꝑ efikꝑviꝑ d'a pꝑdika operꝑiꝑiꝑnea kꝑeștepei animalelorꝑ domestikꝑ, kape este chea maꝑ importantꝑ pamꝑrꝑ în agꝑikꝑtꝑrꝑ și kꝑ toate aचेstea foarte neglijatꝑ în zꝑele ċꝑri, este estinꝑtatea sꝑrei. Kꝑ kꝑitꝑ sapea este maꝑ estinꝑt într'o ċarꝑ, kꝑ aꝑitꝑ kꝑesꝑkꝑ și se ingꝑrꝑșꝑ maꝑ mꝑlꝑe bile akolo, și este o mꝑșsꝑrꝑ finanꝑiere pꝑċinꝑ înċeleantꝑ în zꝑele state, ka gꝑverꝑnꝑlꝑ ċꝑkꝑndꝑ zꝑnꝑ monopolꝑ de sape, o vinde prea sꝑkꝑmꝑ ka sꝑ kꝑiștꝑe mꝑlꝑtꝑ; kꝑċi pe fie-kape milionꝑ kape finanꝑtꝑ lꝑł kꝑiștꝑtꝑ ast-felꝑ, peꝑde ċara maꝑ mꝑlꝑe milioane; fiind-kꝑ printr'aचेasta sꝑ innedikꝑ desvoltarea kꝑeștepei vitelorꝑ akolo.

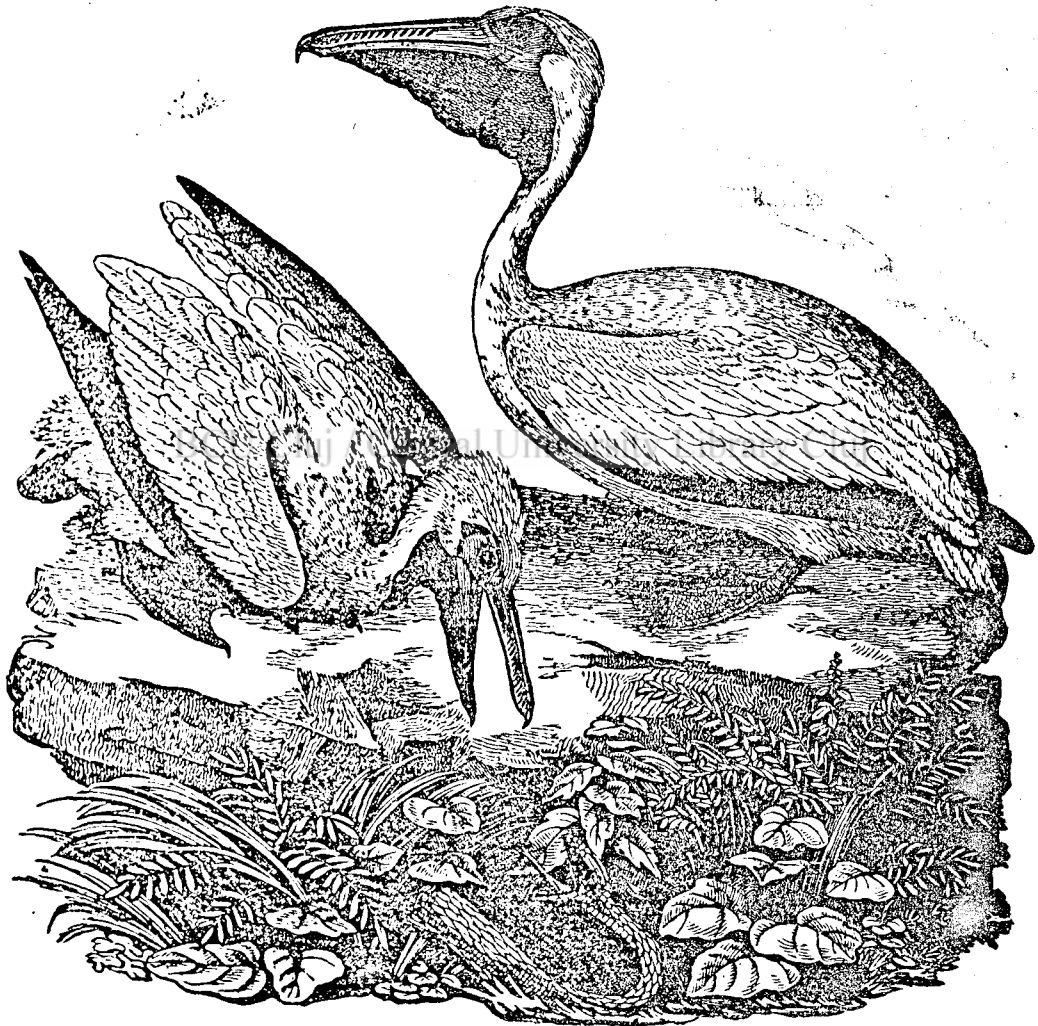
Este interesantꝑ a vedea kꝑmꝑ zꝑniꝑ oamenii simꝑli, prin esꝑerinꝑe, aꝑ aचेzꝑsꝑ sꝑ aꝑbꝑ idei foarte ċuste și esarte desꝑre fizioloꝑiea saꝑ leꝑile vieꝑei. Sꝑrekꝑii la noi (aचेi kape nꝑnꝑ pꝑimꝑvara bite la sꝑxate ka sꝑ ingꝑrꝑșe și le laie toamna nentꝑ seł) kꝑndꝑ voeskꝑ sꝑ ingꝑrꝑșe bine vitelꝑe lorꝑ la sꝑxate le daꝑ mꝑlꝑtꝑ sape, trei, patꝑ sꝑntꝑmini naintea tꝑiepei lorꝑ; kꝑċi zꝑkꝑ: din sape sꝑ face seł; aचेștꝑi oamenii aꝑ dꝑentate. Sapea kontꝑibꝑe prea mꝑlꝑtꝑ nentꝑ ingꝑrꝑșarea korꝑnꝑlꝑ; kꝑċi sapea înlesnește dięestꝑiꝑnea (mistsꝑalꝑ); adekꝑ în stomakꝑlꝑ omꝑlꝑ și a animalelor se aflꝑ zn sꝑkꝑ (seamꝑ) nꝑmitꝑ sꝑkꝑlꝑ rastꝑikꝑ kape disolve alimentele chele maꝑ nꝑtrꝑitꝑe, adekꝑ aचेlea kape kopꝑndꝑ alꝑzꝑnꝑlꝑ de oł (pꝑekꝑmꝑ karnea, zꝑele din cereale ș. c. l.) Darꝑ în aचेștꝑ sꝑkꝑ rastꝑikꝑ, aꝑitꝑ de pꝑeċiosꝑ nentꝑ ekonomiea animalꝑ, se aflꝑ aꝑidꝑ kloridꝑikꝑ kape lam kꝑnoskꝑtꝑ maꝑ sꝑșꝑ (în artꝑkolꝑ al 3-lea) ka zꝑnꝑ pꝑinċipꝑ kopꝑinsꝑ

Pelicanulū saḥ Бабица.

Natḥra a komiṣḥ mi ca nite odatz o escentricitate la creaḥiunea znei animalḥ, saḥ znei plante. Escentricitatea aceasta ni sḥ pare noḥ, kḥ e in kontra leḥilorḥ frumuseḥei, kare sintemḥ obiḥnuiḥi ale rḥsi in ouḥriḥe Natḥrei, instaceea kare sḥ pare noḥ kḥ nḥe frumosḥ, noatsḥ lie d'o stiḥitate, kare noi nḥ intinḥ. Ori kmiḥ asemenea estavaranuḥ in fḥntḥra znei fiinḥe a trasḥ totḥ-d'asna kḥriositatea noastrḥ, de aceea mi naserea Pelikanḥlḥ kḥ rḥma sa estropdi-

pariḥ a trasḥ totḥ-d'asna asḥurḥi kḥriositatea oamenilorḥ.

Pelicanulū (Pelecanus, la noi nḥmiḥḥ Бабица; sḥ vede fiindḥ-kḥ rḥma sa alipnatḥ in josḥ, imaginacḥiunea ponḥlarḥ a vḥzḥḥ oareḥi-kare asemḥnare kḥ o babḥ vḥrḥnḥ) aceastḥ nasere este kompḥnsḥ in ordinḥlḥ naserilorḥ Palmipede adeḥt kare aḥ o peliḥḥ intḥe deḥete, kare le face capabile a nota in apḥ mi a trḥi-akolo.

Бабица саḥ Pelikanḥlḥ (Pelecanus onocrotalus L.)

Karakterile sale sintḥ: zniḥ ḥiokḥ lḥngḥḥ mi tḥrḥlḥs d'assura nḥriḥe invizibile; obrazḥlḥ golḥ, fḥrḥ fḥlḥi; de desḥḥḥlḥ ḥiokḥlḥi are zniḥ sakḥ mare kare este in stare sḥ sḥ intinḥ mḥlḥḥ; toate natḥs deḥetele niḥiorḥlḥi sḥḥ, sintḥ legate toate k'o peliḥḥ. Elḥ trḥeḥte ne mḥrḥi mi ne apḥ dḥlḥe; mi la noi la marḥinea Dḥnḥri trḥesḥḥ Pelikani.

Pelicanulū de mare seamḥnḥ in grosime kḥ lebḥda, elḥ inkḥ kindḥ intinde arḥiḥe sale, este mḥlḥḥ mai mare; de aceea Pelikanḥlḥ zboarḥ mi mai sḥsḥ mi mai lesne de kiḥḥ lebḥda.

Elḥ indatz se sḥie in aerḥ la o inḥlḥime prodicḥioasḥ, mi dḥne zniḥ minḥḥ s'a pororiḥ kḥ izḥeala znei sḥḥeḥi mi zboarḥ neste sḥpra-

faça mърeї ronindъ аколо дъне вр'опеште каре а индръзнитъ а скоате канъ neste апъ. Даръ къдепеа непревъзътъ ши пениде din aerъ а. знсі asemenea animalъ mare ши търъраре, каре про- дъче ариниле same пстепничі гтіндъ ана пог- ріндъ-se, toate ачесте фаче къ пештіи din апъ се сперіе ши девінъ маї totъ-d'азна прادا лѣ; инсъ Пеліканълѣ ренетеазъ ачестъ операционе нінъ kindъ 'ші-a змплѣтѣ гъша къ прадъ. Ast- felъ винеазъ Пеліканълѣ kindъ е синърѣ, даръ kindъ este о bandъ de Пелікані адънаці, атънчі съ пзънъ тогї интр'о linie чіркъларъ, totъ аша, об- сервіндъ d'a микшора din че in че маї мълѣт мърпimea ачестѣ черкѣ, атънчі тогї пештіи аслін- дъ-se in ачестѣ черкѣ, сінтѣ prinші. Пеліканіи импартѣ атънчі интре дншїи тоатъ прادا лорѣ. Seара ши диминеага еї змълѣ дъне вїнатѣ ши еї штіѣ съ алеаръ локърі in mare знде сінтѣ мълѣтї пешті. Kindъ сакълѣ лорѣ е плинѣ, атънчі съ ретпарѣ ла о стінкѣ de mare, аичі еї мъ- нїнкѣ инчетѣ prinъ лорѣ, съ odixnesкѣ пе зрмъ нінъ а мистзітѣ вине, апої сеара еарѣ инченѣ вї- натълѣ лорѣ. Сакълѣ Пеліканълѣ, каре este in stare съ се интинъ ast-felъ in кїтѣ съ копрінъ нінъ ла 20 vedre d'апъ, este компъсѣ de дозъ пелїге, аре ши індоитрї, каре фаче къ, kindъ сакълѣ е голѣ, е індоитѣ ши пзїнѣ визїбілѣ. Kindъ Пеліканълѣ ва съ ингрїзъ о parte din прادا че о аре адънатѣ in сакѣ, атънчі апасъ къ пенѣ пе сакѣ ши пештіи eastъ, пе зрмъ иї инрїте ши иї даѣ ши пѣлорѣ сѣ. Din казза ачестеї пресїзне, eastъ кїте оdatъ сїнче din пеште ши съ варсъ

in сакѣ ши ачеста а datъ okazїeпо ла фабла каре претіндеа къ Пеліканълѣ пстреште пшї сѣ din сїнцеле пенѣлѣ сѣѣ.

Пеліканіи сінтѣ атїтѣ de мїнкъчїошї in кїтѣ ла о мїнкаре мълнїкѣ знълѣ дїнтр'їнсѣл атїтѣ пеште кїтѣ арѣ fi de ажънсѣ а сѣтсра wease оа- менї. In славїеа, Пеліканіи мълнїкѣ ши шоа- рече.

Кѣйбълѣ сѣѣ 'ші фаче жоѣ пъ пѣмїнтѣ; о профандѣ ши кѣнтъшїтѣ къ іеръврї мої. Femela пѣне дозъ охе de мърпimea ослорѣ de лебъдъ. Карнеа Пеліканълѣ пѣе бѣнъ de мїнкаре.

Снега ачеста este пѣмїтѣ de кїтре антїчї, «Onocrotale» (Pelicanus onocrotalus) гїндъ-къ скоате neste zi in aerъ о стїраре каре sea- мълъ къ стїрареа мъргарълѣ.

Афаръ de ачестѣ Пеліканѣ каре е алѣѣ neste totъ корълѣ, афаръ пѣмаї de пенеле марї але арї- пїлорѣ каре сінтѣ негре, каре аре сакълѣ гал- бенѣ, чїокълѣ рошъ ши пїчїоареле ченъшїи ши е respндїтѣ in тоатъ partea meridionalъ а кон- тїнентълѣ бекїѣ; съ гъсенте ши Пеліканї de ко- лоаре оакешъ (P. fuscus) пе инсѣла St. Da- mingo in Амерїка. Апої натъралїстїи модернї аѣ гъсїтѣ in fie-каре контїнентѣ о deoseбітъ sue- цѣ «de Пеліканї» зна варїабїлъ de алта prin зпеле карактере секондаре, пе kindъ каракте- рїле de кѣпченї, маї къ seamъ сакълѣ esrava- rantѣ е комънѣ тѣтсрора. Натсра знде а креатѣ зп Пеліканѣ, п'а зїтатѣ а креа ши ачестъ es- travaганцъ.

Іціена попъларъ.

Лекуїснеа XI. (Ѣртаре)

Despre medicina statalsi.

Medicina statalsi протече вїада ши сълътатае локїторїлорѣ prin интїмплърї непорочїте каре поате съ интїмпле пе злїге ши дръмърї пѣвлїче; ea ингрїженте пентрѣ ашезъмїнте de скънареа непорочїдїлорѣ каре аѣ fostъ атїншї инграбъ d'знѣ перїколѣ de моарте (s. e. інекаци in апъ, де- цераці саѣ тръснїці); ea интокменте регъле ши повец пѣвлїче in тїмпзрїле de epidemїи; ea инкъ протече кеар анїмалеле domestiche in кон- тра врѣстїлїтѣїї оаменїлорѣ варбарї.

О медїцинъ полициенеаскъ методїкъ ши бѣнъ требъе съ инконцїоаре пе омѣ de ла леарънъ нїнъ ла мормїнтѣ, din мїнстълѣ наштереї нїнъ in мїнстълѣ моргеї.— Ної мїлїмѣ din челе es- пѣсе маї зѣс къ mortalitatea чеа маї mare este ла копїї мїчї in анії чеї d'интїлї аї вїедеї лорѣ, маї къ seamъ интре копїї илгелалї (din amorѣ, натсралї); инсъ пѣе холърїтѣ нїнъ акъмѣ каре дїнтре амїндъоъ системеле este маї пѣфаравїлѣ, адекъ: опї едъкацїеа комънъ in stabїлїментѣ

marī pentr̄ kopii r̄siū saš pentr̄ orfanī, ori edskajiea ačestop̄ kopii in sin̄l̄š familior̄š partikulare k̄r̄sia aš fost̄š konfiatē?

Pent̄r̄š sočietatea noastr̄š modern̄š, mai k̄š seam̄ a čet̄denior̄š žnde s'a f̄k̄t̄š običeiš ka damele s̄ž n̄š dea d̄iū kopior̄š, či inkredinc̄az̄ dočilor̄š ačeast̄ gr̄iž̄š mare mi sakr̄š, n̄š f̄r̄š impoitanč̄š pentr̄š toate čenepačisnie viitoare, ka kopii s̄ž aiš dočii s̄žn̄toase, neatakate de patimī kroniče kare otr̄vesk̄š lančele mi kom̄nik̄š kopior̄š p̄timile lor̄š. Toat̄š sočietatea p̄b̄lik̄š se intereseaz̄ de ačeast̄ čestižne, k̄čii lot̄š kopim̄l̄š este p̄n̄š la žn grad̄š, žn domeni al stat̄l̄š. N̄š n̄šmai in Sparta antik̄š, či in sie-kare stat̄š vine organizat̄š, ori-čie fiinč̄š žman̄š este o fiinč̄š foarte p̄rečit̄ a k̄r̄ia nerdepe este p̄rivit̄š ka o nerdepe a stat̄l̄š, ka o mišv̄r̄ape a p̄tereī p̄b̄liche. Anoi dakt̄ om̄l̄š individ̄ual̄š este prea s̄žrak̄š saš prea st̄nid̄š mi n̄š d̄ž o edskajie fizik̄š v̄n̄š kopim̄l̄š s̄žš, at̄nčii ačeast̄a p̄m̄ine la sarčina stat̄l̄š. K̄nd̄š žn̄š r̄žvern̄š la s̄ž čenepačiea viitoare ka s̄ž se s̄žv̄eas̄k̄š in edskajiea fizik̄š, at̄nčii kom̄promite viitor̄l̄š načisnei; k̄nd̄š o la s̄ž in ob̄sk̄pitate mi in p̄'o peire moral̄š, p̄nepar̄š k̄š mišcele sale, revolučii mi s̄žd̄sit̄r̄i teribile, k̄nd̄š ačeast̄a načie, f̄r̄š k̄l̄o s̄žš va treče din ob̄sk̄pitate in peičinea l̄šminei. Šure formarea komplek̄š a tinepimeī, s̄int̄š čer̄ste mi s'ab̄ilimente de v̄š mi škoolo de k̄l̄ar̄io mi de nat̄ažisne. Mai la vale, in partea s̄nečial̄š a dietetice, vom̄š vorbi mai m̄l̄š despre ačeste ašez̄m̄inte, in s̄ž este o grešeal̄š mare ka s̄ž mi ink̄p̄ziask̄š čine-va, fiind̄š-k̄š s'aš nek̄at̄š žnii inotind̄š in ap̄š, saš k'aš k̄z̄z̄t̄š d̄žn̄š kal̄š mi s'aš v̄šmat̄š, n̄š treb̄že nimini s̄ž mai in p̄re in ap̄š saš se s̄žie p̄š kal̄š; žpm̄ind̄š ast-fel̄š, at̄nčii n̄š treb̄že niminea s̄ž se mai p̄šio in korabie mi keap treb̄že s̄ž aiš f̄rik̄š čine-va s̄ž se k̄l̄ače in pat̄š, fiind̄š k̄š žnii aš m̄šrit̄š k̄l̄k̄ačii fiind̄š in pat̄š.

De Domeni al̄š medicinei stat̄l̄š este mi in p̄ričirea pentr̄š alečere a diferitelor̄š profesioni d̄nt̄re kare n̄š toate s̄int̄š favorabile s̄žn̄č̄deī. Din es̄n̄ere a de mai s̄žš va vedea ori-čine kare din meser̄ie oam̄enior̄š s̄int̄š mai v̄šm̄t̄oare v̄iečei mi s̄žn̄č̄deī, prin žr̄mare n̄š treb̄že s̄ž aleač̄š asemenea meser̄ie;

keap stat̄l̄š treb̄že s̄ž esc̄p̄eze in f̄l̄inča sa le-čit̄im̄š šure a inuiedeka o in t̄indepe prea mare a ačestop̄š meser̄ii.

Dar̄š keap mi pet̄rečerie p̄b̄liche in žilele sale do s̄žr̄žtoare, treb̄že p̄šse s̄žt̄š p̄rivire a stat̄l̄š. K̄čii žok̄žr̄ie mi pet̄rečerie p̄b̄liche, n̄š n̄šmai k̄š dakt̄ n̄š s̄int̄š račionabile, devine k̄ile odat̄š nerik̄žoase mi prod̄k̄š moarte in ločel̄š p̄l̄čereī, dar̄š mi ašura desvolut̄r̄ei karakter̄l̄š moral̄š mi a nob̄ilimeī simčirior̄š, ačestop̄š ak̄čisni p̄b̄liche aš o in f̄l̄inč̄š foarte mare; k̄čii k̄nd̄š la žn̄š pop̄l̄š, spektakol̄š žnei eksek̄čisni de moarte, saš žnei žute s̄inčeroas̄ de d̄žoi tax̄r̄i (ka in Spania) este v̄žz̄t̄š k̄š m̄l̄š p̄l̄čere, la žn̄š asemenea pop̄l̄š p̄tem̄š s̄ž žičem̄š k̄š desvolut̄area sa in moral̄š mi čivilizačisne n̄š ink̄š n̄šaint̄at̄š prea m̄l̄š. Asemenea k̄nd̄š la žn̄š pop̄l̄š s̄ž ḡšsesk̄š am̄ind̄š est̄rem̄ele žna l̄n̄ḡš al̄ta, adek̄š o boḡčie foarte mare l̄n̄ḡš o s̄žr̄čie est̄raordinare, de žn̄š asemenea pop̄l̄š n̄š p̄tem̄š žiče k̄š e feričit̄š. In resort̄l̄š ičieneī pop̄l̄are aparčine mi fondačisne a sočiet̄čilor̄š de ab̄stinenče din v̄žštr̄a l̄k̄r̄čilor̄š sniploase, p̄rečim̄š s'a žmat̄š in anii d̄žne žpm̄š in žnele č̄r̄i čivilizate in Ežropa. Begiea este žna din kaz̄ele čele mai efik̄ače ale krim̄elor̄š. K̄š d̄rent̄š k̄v̄int̄š a žis̄š žn̄š lečist̄š modern̄š: s̄žn̄ečii mie k̄ile ved̄re de rak̄iž s̄ž bea in p̄'o d̄ar̄š mi o s̄ž v̄š s̄n̄iž k̄ile asasinate, f̄štim̄ar̄šr̄i mi al̄te crime grave se komit̄š in ačeast̄š d̄ar̄š. In Angliea, in tim̄žr̄ile noastre, žn̄š pon̄š an̄šme Pater Mathew a fondač̄š sočiet̄čii de ab̄stinenče, in kare fičš-kare mem̄br̄š se indatareaz̄ a n̄š r̄esta ničii odat̄š in v̄ieača l̄š ničii o p̄k̄žtr̄š de rak̄iž saš de vin̄š saš de pom̄š mi n̄šmai in kaš̄ de voale d̄rent̄š p̄medič̄š ordonat̄š de k̄tre žn̄š medik̄š. Miī de oam̄eni din pop̄r̄š in Angliea mi in Nord̄l̄š Americ̄ei saš in k̄p̄iš̄ de at̄nčii ka mem̄br̄ii ačesteī sočiet̄čii mi eat̄š l̄k̄r̄š k̄p̄ios̄š! N̄šmer̄l̄š krim̄elor̄ al̄š ačestop̄š oam̄eni, at̄ita de ab̄ondinte mai n̄šinte, s'aš in p̄žinat̄š ne žpm̄š in p̄'žn̄š mod̄š foarte insemnat̄š. Eat̄š o p̄rov̄š a in f̄l̄inčeī v̄žštr̄ilor̄š snip̄žoase ašura moraleī p̄b̄liche!

Societ̄čii filarmanii saš de k̄ntek̄š din ḡr̄žš, s̄int̄š iar̄šmi m̄ižoače efik̄ače pentr̄š desvolut̄area s̄žn̄č̄deī p̄b̄liche ka mi pentr̄š ind̄l-

чиреа карактернаї ми dezvoltarea civilizaziunei. Din punctul de vedere ijeniei, este cunoscută că, kintekul sistematik, nu numai că nu atacă plomoni, ci din kontra îi împiedică dezvoltarea timpului de plomoni. Dar din punctul de vedere moral, este cunoscută că muzica este una din artele frumoase care a avut cea mai mare influență în istoria civilizaziunei a oamenilor. Noua mi ca caracterul simfonic, adică o muzică simfonică; noua mi militară adică kinteci nationale infokale, ne kinteci noua mi pacifice mi pastorală adică kinteci lirice, d'o melodie dulce mi savu. De aceea Plato în vestita carte a republicii dăse care a mașinată elă, a prescripșă pentru republica sa un fel de muzică parlikulară mi a cerșă că acela care va skimba această muzică, se fie pedepșă de moarte ca un rău care a vrșă se skimba konstituzia statului. Msate trismu, zice Lamartin, francezii se sintă datorii kintekului

nașă Marseilleuse. Soldații Elvețienii kinteci adică kintekul lorș natională fiindă în parte streint, sintă primii d'o melankolie profundă, d'o nostalgia (dopi de casă) care devine la ei o patimă de moarte, de aceea nu este permisă reșimentelorș Elvețienii care servă țării lorș streine, ca să kinteci această kintekă. Romanii antici, la opri-șe masă bună, treșia se așă muzica (lastari) mi adică zisă că, atunci digestiunea se face mai bine. Eată ce influența mare are kintekul asupra sănătții mi dezvoltării sociale a unora noua mi. Dar dacă nu d'o parte, o muzică bună este una din cele mai nobile mi plătete amuzamente plătite, ne d'altă parte cere ijenia noua mi că spre kinteci muzikali se fie aușate de koncerte gratis, care se dă unii strencari care merș noantea ne știu mi țereșă liniștea oamenilorș că «traiere» lor mi că eksperimentare lorș muzicale care știu spre kinteci oamenilorș.

(Ba șma)

Komunikaziuni minijifice armici.

Altoirea prandafiri lorș ne arborul portokaliș.

În zilele din grădini în Franța mi Germania, grădinarii arșă akimă drentă kriositate, asemenea arborii de portokali (orange) care poartă roze (prandafiri) mi totuș spektatorii se miră; kăci, kămi eșă pășingă că ne ună portokaliș se kreaskă roze? Asta este atita de imposibilă intokma că se se împerecează ună țarșă că o iapă mi se prodăkă ceva. Însă aceea care observășă această mentemșă mai de aproape, deskonere kaza ei, adekă: aiți nu vr'o altoire adevrăte, ci numai o iluziune. Trankizul portokaliș este grășit în centrulș seșă că o șirmă askădită, asta nu strikă nimikă arborulș; în această cilindruș șășire este vgrată planta roză, ne șrmă amindoi acesti arborii așă kombinăți ună că așă, sintă știu că rădășinele lorș în pământă vgrășă într'o oală de flori; e bine că se șie atunci oala într'ună lokă

kaldă; neste șșinșă, amindoi plantele se șineskă una de alta ne kinteci fieră-kare inflorente mi poartă frukte ne seama ei, ne șrmă se vede mirakulă că ne ună arborș se așă totă d'o dată flori de portokaliș mi de roze. Însă, ca se așă această kombinaziune ună efektă inkă mai mare, e bine se așășă șine-na ună felă de roze care infloreskă totă într'ună timpă că portokaliș.

Dar nu numai roze, auoi mi alte plante șășiri care sintă în stare se fie vgrate în cilindrușă golă așă portokaliș lorș, sintă șșne pentru asemenea mentemșă s. e. Genista, Passiflora, Lonicera Sempervirens, Clematis Florida, Lantana, Punica Granatorum (Podic), Jasmin, Oleander (Dafinș) mi smokizul. Eată misterikă această fenomenă estropidinară ce se vede akim în zilele din grădini d'arte ale Europei.